

La comunicació de Vicent Martines, un dels més fecunds investigadors marquians d'avui, es refereix a: «Ausiàs March i les traduccions» (p. 327-347). Veiem que la traducció «ha estat companya de les poesies» de March; accedim a un panorama traductològic fins al Projecte IVITRA (p. 331-335): hi figuren l'alemany, l'anglès, l'espanyol, el francès —s'ha mencionat la traducció de Patrick Gifreu— l'hongarès, l'italià, el llatí, el neerlandès, el rus i el txec. Per fi Vicent Martines presenta el projecte IVITRA i el llibre que en resulta, també publicat el 2009, Edicions Alfons el Magnànim, del que hem parlat en una altra recensió. Només podem felicitar el nostre col·lega per la seva feina que ha permès l'edició de vuit poemes de March en 25 llengües.

Gran especialista en literatura i cultura llatines, Marco Antonio Coronel Ramos estudia «Els Cants de mort d'Ausiàs March en la versió de Vicent Mariner.» (p. 349-371). L'examen dels textos traduïts al llatí és remarcable pel seu rigor i sempre s'acompanya d'una reflexió exigent sobre el sentit d'aquestes traduccions i sobre les opcions del traductor. La conclusió és lluminosa: «Mariner, doncs, és l'autor de l'Ausiàs barroc, un Ausiàs pròpiament filòsof. Aquesta traducció és un bon lloc per estudiar la llengua catalana al segle XVII, les tècniques de traducció humanístiques i la tradició i transmissió de l'obra ausiasmarquiana, situant-la dins la història literària europea i analitzant-la des de les coordenades de la literatura neollatina i des de l'influx que aquesta exerceix sobre les literatures vernacles» (p. 369-370).

L'última comunicació presentada durant el Congrés és la de Juan Antonio Icardo, sobre «La presència de Aristóteles en Ausiàs March» (p. 373-378). Consisteix en un comentari crític sobre les recerques consagrades a la dimensió aristotèlica —real o suposada— del poeta valencià. Amb lucidesa i de manera molt personal, l'investigador analitza diverses interpretacions, suggerint també la possibilitat d'un debat contradictori.

Així s'acaba el Congrés de 2009, celebrat en l'Aula Magna de la Universitat de València. Hem insistit en l'excel·lència dels textos presents per tots els especialistes de March, en l'originalitat de les perspectives metodològiques, en la veritable novetat de l'aportació científica d'aquest col·loqui. Farem una darrera pregunta: quan es retrobaran els ausiasmarquians i on? El 2012, farà cent anys que Amédée Pagès va publicar *Ausiàs March et ses prédécesseurs* (Paris, Bibliothèque de l'École des Hautes Études, 1912): és la prova d'una extraordinària vitalitat de la recerca internacional sobre el gran poeta valencià, que hauria de desenvolupar-se encara en el futur.

Marie-Claire ZIMMERMANN

Institut d'Estudis Catalans

Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona

BELLVESER, Ricard / SANTONJA, Gonzalo (ed.) (2010): *Cançoners del Magnànim 2009. En homenatge a Ausiàs March*. València: Institució Alfons el Magnànim, 223 p.

Aquest modern *Cançoner* és inseparable del llibre que conté les actes d'un col·loqui que es va celebrar a València el 2009 i que està publicat amb el títol de *La poesia d'Ausiàs March i el seu temps*. La Institució Alfons el Magnànim s'ha encarregat de la publicació d'aquests dos volums el 2010 i el resultat ens sembla molt original. En efecte, com ho expliquen els dos editors, durant el Congrés «es van organitzar recitals poètics en homenatge a March» (p. 7) en els que van intervenir alguns poetes dels territoris de l'antiga Corona d'Aragó, també representants del «costat italià napolità» (p. 7) i autors «del que un dia fou Al Andalus» (p. 8). No cal dir que la presència dels poetes valencians era essencial i sabem que es van fer d'altres lectures després del Congrés, «en diferents fòrums amb una nombrosa participació.» (p. 7).

Aquest *Cançoner del Magnànim 2009* no és una antologia poètica perquè no s'ha fet a partir d'un tema unitari, ni és tampoc un llibre sobre Ausiàs March. És una mena de «florilegi» (p. 9), «un inventari que fa memòria d'un fet concret en unes circumstàncies singulars» (p. 9-10). Per cert ens falten la

lectura oral dels poetes i l'ambient de les trobades valencianes, però els textos dels quinze autors són la prova d'una continuïtat de la poesia a través dels segles, abans i després d'Ausiàs March, si admetem que, per la seva paraula, «el poeta participa en l'invisible.» (p. 10).

Els poetes de llengua castellana són els més nombrosos. Alfredo Saldaña defineix magníficament l'acte de creació: «Es la casa del poeta, esa tierra de frontera, abundancia y perdición, ese territorio de nadie que tiene la extensión de un desierto hostil e inhabitable, un escenario en que el sujeto corre el riesgo de perderse a sí mismo y, así, perderlo todo.» (p. 14). L'única dona poeta d'aquest *Cançoner*, Balbina Prior, explora la soledat humana. Hem admirat particularment el poema intítulat: «Memoria (La campana) històrica» (p. 33-34). També s'haurien de comentar les belles proses de Manuel Vilas, «Fraternidad» (p. 63-70) en què alternen el dolor i la dura ironia. Ignacio Escuin Borao es val de la prosa i del vers. Ens parla de la vida immediata, de les seves contradiccions i dels somnis de la postmodernitat.

Ens encanten els poetes andalusos per la bellesa dels seus paisatges, la intensitat de les passions, el desig de descobrir nous horitzons. Els versos de José Lupiáñez Barrionuevo evoquen el mar (p. 87, p. 89), però també la mort, «Tumbas en la ciudad» (p. 86), i no oblidarem els alexandrins de «La hora violeta» (p. 94). Gregorio Morales sap poetitzar l'erotisme en «Adán y Eva» (p. 127-130) i «Ulises» (p. 131-132), sempre amb elegància i fervor. L'art del vers és notable en els poemes de Fernando de Villena, especialment en els sonets (p. 136, p. 147, p. 148) i recordarem l'«Elegia XIV» (p. 149-150). Antonio Enrique és un poeta molt conegut. La seva obra s'inscriu en la denominada «literatura de la diferencia». Té una dimensió veritablement universal: «La hierba no se la ve / crecer en la noche.» (p. 170). En els poemes d'Antonio Rodríguez Jiménez descobrim diverses experiències viscudes en països a vegades allunyats. Destaca la bellesa dels llocs però també sorgeixen subreptíciament els signes de mort i de destrucció: «Djemaa el Fna» (p. 205-206).

Hem admirat igualment els poemes dels dos representants d'Itàlia. Dedicats al seu germà Michele, mort de càncer cerebral, els textos d'Emilio Coco ens han emocionat molt i creiem que perduraran en la nostra memòria (p. 37-50). Els tres poemes de Felice Piamontese (original italià i versió castellana) revelen una constant lucidesa i també un cert humor crític, indispensable en aquest món d'avui.

Respectivament originaris, el primer de Menorca (Illes Balears) i el segon de Barcelona, Ponç Pons i Carles Duarte han presentat poemes escrits en llengua catalana. Es tracta de dos grans escriptors, reconeguts com a tals, no sols a Catalunya sinó fora del país, especialment a França. Els tres textos de Ponç Pons demostren clarament la capacitat verbal de l'autor. Cal recitar en alta veu la magnífica «Oda a Paul Celan davant el Sena» (p. 75-78). Pel que fa a Carles Duarte, fa temps que coneixem la seva obra i admirem el seu estil tan concís i tan intensament líric. Tots els poemes duartians que llegim en el *Cançoner* expressen el desig de viure i de contemplar, també l'atracció pels viatges, «Sóc Ulisses / i reprenc el seu viatge, / encarno els seus somnis.» (p. 158-159). El mar és omnipresent en l'obra de Carles Duarte, «Mar il·limitada» (p. 160), «De mar a mar» (p. 161), però el jo alludeix sempre als difunts presents dintre de l'univers, «Els morts» (p. 162), «Tombes davant del mar» (p. 163).

Per fi parlem dels poetes valencians, Antonio Porpetta i Josep Piera. El primer ha publicat una extensa obra poètica. Aquí figuren alguns textos que evoquen el temps (p. 97-98), el dolor, «La herida» (p. 99-100), l'amor, els grans artistes (p. 109-111). Hem admirat especialment «Los suicidas» (p. 103-104), per la bellesa dels seus versos i la manera de transfigurar la tragèdia d'un home desesperat. Pel que fa a Josep Piera, creiem que és un dels grans poetes i prosistes actuals de la península. Els tres poemes publicats en el *Cançoner* fan sorgir paisatges i estacions sempre lligats amb la música, la cançó, els mots d'altres llengües —l'italià i el francès— que tradueixen les emocions del locutor i també una certa malenconia, sempre melodiosa:

Tombe la neige

Gener, classe de ciències. Cel gris fred.
Neva. I no és igual veure com cau la neu a la pantalla
que sentir-la màgicament damunt, ai, la neu.

Tornant ara a Ausiàs March, punt de partida del Congrés i de la trobada, recomanem la lectura de la biografia redactada per Josep Piera: *Jo sóc aquest que em dic Ausiàs March*, Barcelona, Edicions 62, 2001. En aquest llibre un poeta valencià parla esplèndidament d'un altre poeta valencià.

Marie-Claire ZIMMERMANN
Institut d'Estudis Catalans
Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona

BESSAT, Hubert (2010): *Le patois et la vie traditionnelle aux Contamines-Montjoie. I. La nature, les activités agro-pastorales et forestières*. Grenoble: Université Stendhal, 321 p.

En aquesta monografia Hubert Bessat ens presenta la primera part del seu estudi sobre el parlar de les Contamines-Montjoie. El poble de les Contamines-Montjoie (departament de l'Alta Savoia) està situat al sud del Montblanc, en una vall oberta al nord, en el territori francoprovençal de França a tocar de la Vall d'Aosta, aquesta ja a Itàlia.

Hubert Bessat ha dedicat molts anys a l'estudi de la llengua i el territori d'aquesta zona; fruit d'això són nombroses publicacions sobre la toponímia, el francès local, i diverses monografies lexicals. Des de la dècada dels setanta fins a la dels noranta va fer enquestes entre els darrers parlants del dialecte local, la majoria nascuts a finals del segle XIX o principis del XX i avui dia ja traspassats (a les p. 17-18 hi trobem un llistat dels principals informadors). Els rics materials, recollits en aquestes enquestes, a partir de qüestionaris i mitjançant converses dirigides i lliures, són els que se'ns presenten en aquest primer volum dedicat al lèxic de la natura i a les activitats agrícoles, ramaderes i forestals. Està prevista la publicació d'un segon volum dedicat a la resta de camps semàntics.

L'estructura del llibre gira a l'entorn del diccionari del lèxic dialectal, que n'ocupa la major part. Obren el volum una vintena de pàgines d'introducció (p. 1-20), on se'ns presenta, de manera molt sumària, una descripció de la zona, el parlar local, l'enquesta realitzada, la grafia utilitzada i el diccionari que, com hem dit, constitueix el cos principal del treball. Entre les pàgines de la introducció s'hi intercalen una quinzena de pàgines de fotografies, sense numerar. Es tracta d'una sèrie de 26 fotografies, majoritàriament en color, encara que també es reproduïxen alguns clixés antics en blanc i negre, que il·lustren tant l'entorn natural com aspectes de la vida tradicional: feines del camp, mètodes de transport, l'alpage, elaboració del formatge, etc.

Clouen el llibre, un índex de mots (p. 271-298); un índex toponímic (p. 299-312), amb la localització dels topònims en els diferents sectors del territori del municipi; la bibliografia (p. 313-321), ordenada per temes; i les quatre pàgines finals d'índex general.

Així doncs, comprovem que el gruix del llibre, de la pàgina 21 a la 269, es dedica a la presentació del lèxic dialectal de les Contamines-Montjoie. El nostre comentari se centrarà també prioritàriament en aquesta part. El lèxic dialectal està presentat per camps semàntics. L'autor justifica aquesta elecció, davant de l'alternativa de presentar-lo per ordre alfabètic, perquè permet una visió global del lèxic en el seu entorn lingüístic; els inconvenients que pugui provocar aquesta elecció (p. ex., la dificultat per trobar un mot concret) es compensen amb l'índex de mots i el de topònims, que permeten localitzar els mots recollits en el vocabulari (p. 20). També és cert que l'ordenació semàntica provoca algunes inconseqüències, com és ara el fet que hi hagi mots repetits; p. ex. *vyon*, que apareix a les p. 87, 135 i 250 cada cop amb una definició lleugerament diferent. Els deu capítols en què s'estructura el diccionari són els següents: 1. *Les phénomènes atmosphériques*; 2. *La topographie: le relief, l'eau, la haute montagne*; 3. *Le foin*; 4. *Les céréales*; 5. *Les plantes cultivées, le jardin, le verger*; 6. *La forêt, les arbres et arbustes, la flore sauvage, l'exploitation forestière et les métiers du bois*; 7. *Les bovins, l'élevage et l'alpage*; 8. *Les petits animaux domestiques*; 9. *Les bêtes de somme, les moyens de transport sur route et les chemins*; 10. *La faune sauvage, la chasse et la pêche*. Cada capítol està precedit d'una breu presentació i, al seu torn, està dividit en diversos paràgrafs (quatre o cinc de mitjana) que, en alguns casos, encara es divideixen en subparàgrafs.

Cal destacar que cada capítol està il·lustrat per un text. En la gran majoria dels casos es tracta d'et-